

רשות הרבים, ולא באילן גופו. והכלכלה שנמצאת בגובה י' טפחים, חשובה כרשות היחיד. שסתם כלכלה רחבה ד' טפחים. וכל דבר שהוא גבוה י' ורחב ד', הרי הוא רשות היחיד. נמצא דאינו יכול ליטול בשבת את עירובו ולאוכלו. שהרי הוא מוציא בכך מרשות היחיד לרשות הרבים. וכיון דאינה סעודה הראויה לו, אינו קונה שבייתה על ידה.

ואם תלה את עירובו על האילן למטה מגובה י' טפחים, עירובו עירוב. שבפחות מי' אין הכלכלה נעשית רשות היחיד. נמצא שהוא ועירובו ברשות הרבים⁽¹⁾, ושירי ליטלו ולאכלו.

ודייקנין: טעמא דמותר לו ליטול את העירוב מהכלכלה, ולא חשיב כמשתמש באילן, היינו משום דנעץ יתד באילן, ועליו תלה את הכלכלה. דהיתד חשוב כצידי אילן. והכלכלה שתלויה עליו היא צדי צדדין של אילן. וכשנוטל את העירוב ממנה, אינו אלא כמשתמש בצידי צדדין.

הא אם לא נעץ יתד, אלא תלה את הכלכלה גופה באילן, נעשית הכלכלה כצידי אילן. ואסור ליטול הימנה את העירוב, משום דחשיב כמשתמש בצידי אילן. לפיכך, אפילו אם תלאה למטה מי' טפחים, אין עירובו עירוב. שכל שאינו יכול לאוכלו בשבת, לא חשיב עירוב⁽²⁾.

עלמא סברי, צדדין אסורין בהשתמשות. ואף רבי מאיר דהתיר, היינו משום דלא חשיב בהכי השתמשות בצדדין. אלא השתמשות בצדי צדדין היא. שהרי אינו משתמש בקנים התחובים בצדי האילן, אלא בסכך שעליהם. וכיון שהקנים סומכים על צידי האילן, הסכך שנסמך עליהם אינו נחשב אלא כצידי צדדים של אילן. והכא בצדי צדדין קמיפלגי. דמר [תנא קמא] סבר, צדי צדדין אסורין. ומר [רבי שמעון בן אלעזר] סבר, צדי צדדין מותרין.

רבא אמר: אין לחלק בין צדדין לצדי צדדין. אלא מאן דאסר בצדדין, אסר נמי בצדי צדדין. ומאן דשרי בצדי צדדין, שרי נמי בצדדין. לפיכך, פליגי תנא קמא ורבי שמעון בן אלעזר אם צדדין מותרין, כדבעינן למימר מעיקרא.

קנה-א איתביה רב משרשיא לרבא: תניא: הרוצה לילך בשבת יותר מאלפים אמה מחוץ למקומו, הרי הוא מניח עירוב [פת למזון שתי סעודות] בתוך אלפים אמה מחוץ לעיר. ונחשב מקום הנחת העירוב למקום שבייתו. ומשם ואילך הוא מותר בהילוך אלפים אמה. ואם נעץ יתד באילן, ותלה בה ביתד כלכלה [סל] ונתן בה את עירובו — אם תלאה למעלה מגובה עשרה טפחים, אין עירובו עירוב. שהרי הוא מתכוין לעשות לו מקום שבייתה על הקרקע שמתחת לאילן, שהיא

1. משום שבות, לא גזרו עליו בין השמשות". וכיון דבין השמשות יכול ליטול ולאכול מהכלכלה, הרי הוא קונה שבייתה על ידה. תוספות.

2. תימא, למאי דכתבו תוספות [הובאו בהערה

1. וקשה, אמאי עירובו ערוב, והא כיון שרחבה ארבעה, כרמלית היא. ואסור להוציא ממנה לרשות הרבים.

ויש לומר, דאין כרמלית בכלים.

אי נמי, כרבי היא. דאמר, "כל דבר שהוא

לינחיה איניש לסולם, אדיקלא. משום דהו
 לחו צדדין. וכשעולה, נמצא משתמש בצדדי
 האילן. אלא לינחיה לסולם אגוואזי [יתד]
 לבר מדיקלא. שיתקע יתד בצד הדקל ובו
 יסמוך את הסולם. נמצא משתמש בצדי
 צדדין, דמותרים.

וכי פליק [מתחיל לעלות] בסולם, לא לינח
 כרעיה [לא ינח רגל] אגוואזי שנעץ בדקל,
 שהרי משתמש בכך בצדי הדקל. אלא
 ליתנח לרגלו על שלבי הסולם, או אקנין
 שיוצאין מהקונדיסין שעליהם ניצבת
 הסוכה⁽³⁾.

מתניתין:

מתירין פקיעי עמור [חבילות קש של
 שבלים] לפני בהמה בשבת למאכלה.

ומפספסין [מפזרים] לפני את הכיפין
 [בגמרא מפרש מה הם "כיפין"]. שכן דרך
 לפזרן לפני הבהמה. משום שכשהם דחוקים,
 הם מתחממים, והבהמה קצה בהם.

אבל לא מפספסין לפני את הזרדין [בגמרא

ואסיק לקושיין: והא האי תנא דאין מכשיר
 בלא נעיצת יתד, בהכרח דקאסר השתמשות
 בצדדין. ואפילו הכי מכשיר בנעץ יתד.
 אלמא, קשרי השתמשות בצדי צדדין. וקשיא
 לרבא דאמר "מאן דאסר בצדדין אסר נמי
 בצדי צדדין".

אמר רב פפא: לעולם קסבר האי תנא,
 דצדדין נמי מותרין. והא דמיירי דוקא בנעץ
 יתד, היינו משום דהכא בכלכלה דחוקה
 עסקינן. שפיה צר, ונכנסת ידו לתוכה
 בדוחק. ומשום כן, אם תלויה הכלכלה על
 האילן עצמו כשמוציא את העירוב ממנה
 הרי קמניד ליה לאילן בכך. ונמצא קמשמש
 באילן גופיה. הלכך אינו מתיר אלא בנעץ
 יתד, ותלה עליו את הכלכלה. דבהכי, אינו
 מניד את האילן כשנוטל את העירוב.

ומסקינן: הלכתא, דצדדין של אילן אסורין
 בהשתמשות. וצדי צדדין מותרין
 בהשתמשות.

אמר רב אשי: השתא דאמרת "צדדין
 אסורין" — האי דרגא דמדלא [סולם
 שעולים בו לסוכת שומרים, העשויה על גבי
 קונדיסין גבוהים] שהיא סמוכה לאילן, לא

בשבת וביום טוב. ובין השמשות הוא ספק יום
 ספק לילה. וממה נפשך נאסר אז. דאו שהוא יום
 טוב או שהוא שבת.

אבל מצד טלטול מכרמלית לרשות הרבים,
 אינו נאסר בבין השמשות דערב שבת. דשמא
 עדיין יום טוב הוא, וליכא איסור הוצאה ביום
 טוב. גיליון הש"ס.

ויעוין עוד בזה בחתם סופר ושפת אמת.

3. ומבואר הכא, דרב פפא אית ליה דצדדין

[1] דכרבי היא, וכל דבר שאסור משום שבות לא
 גזרו עליו בין השמשות, אף בלא יתד נמי יחשב
 עירוב. דהא שימוש באילן לא הוי אלא שבות,
 ולא גזרו בו בין השמשות.

ויש לומר, דבעינן ליתד בערב שבת שחל
 להיות ביום טוב, והניח כלכלה בערב יום טוב,
 כדי שיהיה עירוב ליום טוב ושבת. ולפי ששתי
 קדושות הן, צריך שיהיה העירוב ראוי לסעודה,
 אף בין השמשות דערב שבת. ואז אינו יכול
 ליטול את עירובו, משום שאין משתמשין באילן

והוא הדין לביפין, שמתירין ומפספסין אותם. ואף שהם קשורים בשלשה קשרים, ונפיש טירחייהו, אפילו הכי מותר. לפי דמעיקרא אוכלין הם.

“אבל לא את הזרדין” — שלא התירו בהם לא לפספס ולא להתיר. דמעיקרא, סתמייהו לאו לאכילה הם עומדים. וכשמתירין ומפספסין משהו אותם לאוכל. ואסור, משום דקא מוליד אוכלא בשבת.

אמר רב חסדא: מאי טעמא דרב הונא? — משום דקא סבר: למטרח באוכלא, טרחינן. אבל לשוויי אוכלא לא משוינן. דאסור משום “מוליד”.

רב יהודה אמר: לא כן הוא פירושא דמתניתין. אלא הן הן פקיעין, הן הן זרדין. ותרוייהו, חבילות קש מחוברות הן. אלא דפקיעין קשורים בתרי קשרים, וזרדין קשורים בתלתא קשרים.

ו“כפיין” אינם ממין זה. אלא הם ענפים דארזי.

והכי קאמר: מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה. אבל פספסין לא מפספסין אותן. משום שכל זמן שהם קשורים, לאו אוכלא נינהו⁽⁴⁾. הלכך מותר להתירן, כדי לעשותם אוכל, משום צערא דבהמה. אבל לפספס

מפרש מה הם “זרדין”. ופולוגתא היא בגמרא, בפירוש כל רישא דמתניתין.

אין מרסקין בשבת, לא את השחת [תבואה שלא הגיעה לגמר בישולה], ולא את החרובין, לפני בהמה. בין בהמה דקה, ובין בהמה גסה. ובגמרא יבואר טעמא.

רבי יהודה מתיר בחרובין, לרסקם לבהמה דקה.

גמרא:

שנינו במתניתין: מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה. ומפספסין את הכיפין, אבל לא את הזרדין.

אמר רב הונא: הן הן פקיעין, הן הן כיפין. וכולן הן חבילות קשין של שבלים. אלא חלוקים הם בכך, שהפקיעין קשורים בתרי קשרים. והכיפין קשורים בתלתא קשרים.

אבל זרדין אינם מאותו המין, אלא הם ענפים לחים דארזי [ארז].

והכי קאמר: מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה, ואף מפספסין [מפזרין] אותם לפנייה. ומותר לטרוח בהם, מאחר ואף בעודם קשורים הם אוכל. ואינו מתירן ומפספסין אלא כדי להכשירם טפי.

לסמוך. משום דכל דבהדי גבה כגבה דמי, ולא כצדדין. תוספות.

והתם כתבו, דרב אשי אדרב אשי לא קשיא. משום דלא קאמר התם, אלא דמהא ליכא למישמע מינה. אבל לא דסבירא ליה הכי. מיהו מרב פפא אדרב פפא, לא הקשו התם כלל. ובהגות רבי אלעזר משה הורוויץ כתב

מותירין, ורב אשי אית ליה צדדין אסורים. וקשיא, הא בחגיגה [זו א] מבואר איפכא.

דקאמר רב פפא התם, דמהא דאין סומכין על הקרבן ביום טוב, משום דמשתמש בבעלי חיים, שמע מינה דצדדין אסורים. שהרי הסמיכה היא על ראש הקרבן, וראש הוי כצדדים. ודחי התם רב אשי, אפילו תימא צדדין מותרין, נמי אסור

אסור. משום שאף בלא כן הם אוכל. ואין הפספוס אלא לתענוג הבהמה בעלמא. וכל דבר שהוא כבר אוכל, אסור לטרוח בו בשבת כדי ליפותו טפי.

וכיפין, כיון דבלא פספוס לא חשיבי אוכלא, **פספוס נמי מפספסינן**. דהא לאשוויי אוכלא מותר.

”אבל לא את הזרדין” — שלא התירו לפספס אותם, אלא להתירם בלבד⁽⁵⁾. שדינם כפקיעין לכל דבר.

אמר רבא: מאי טעמא דרב יהודה? — **קסבר: שווי אוכלא משוינן**. משום שכשאיין לבהמה מה לאכול אית לה צערא. אבל אחר דאיכא כבר אוכל, **מטרח באוכלא לא טרחינן**. דהא אינו אלא לתענוג בעלמא.

תנן: אין מרסקין את השחת ואת החרובין, לפני בהמה. בין דקה, ובין גסה.

והוינן בה: **מאי לאו, “חרובין” דומיא ד”שחת”**. מה שחת דהיא רכיבי וראויה למאכל, אף חרובין איירי בדרכיבי. וכיון

דחשיבי אוכל אף קודם ריסוקן, אין הריסוק אלא לתענוג הבהמה.

אלמא, אף דהוו כבר אוכל, אסור לרסקם. משום **דלא טרחינן באוכלא**. ותיובתא **דרב הונא** דאמר **”למטרח באוכלא טרחינן”**.

ומשנינן: **אמר לך רב הונא, לא בהכי איירי מתניתין**. אלא בחרובין קשים, שאינם ראויים לאוכל בלא ריסוק. ושחת נמי דומיא דחרובין. מה חרובין דאקושי [קשים, וכגון שיבשו], אף שחת דאקושי.

והוינן בה: **היכי משכחת לה שחת קשה?**

ומשנינן: **בעלי [עיירים בני חמורים] זוטרי**. שהשחת קשה להם. וצריכה ריסוק, כדי שיוכלו לאוכלה.

ומאחר דבלאו ריסוק לאו אוכלא נינהו, אסור לרסקם. משום דקא מוליד אוכלא.

תא שמע: רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה. משמע, לדקה אין, אבל לרסק חרובין לגסה לא התיר.

ולרב יהודה מותר, משום דאשוויי אוכלא הוא. והתוספות כתבו, דלכולי עלמא לאו שיווי אוכלא היא. ומכל מקום מותר אף לרבי יהודה, משום דלא חשיב טורח בהתירה.

5. והרי”ף גרס **”אבל לא את הזירין, לא לפספס ולא להתיר”**. שדוקא פקיעין מותר להתיר. משום דקשורים בתרי קשרים, ולית בהו טרחא. אבל זירין שקשורים בתלתא, אסור להתירם משום דמיטרח באוכלא לא טרחינן. [ודלא כרש”י דכתב דהתרה חשיבא אשוויי אוכלא. ויעוין בהערה 4].

ליישב, דרב פפא בא להוכיח דיש לחלק בין צידי בהמה לצידי אילן. ואף דפליגי תנאי בצדדי אילן [כדאיתא לעיל], בבהמה כולי עלמא מודו דאסור. דלא מסתבר שיחלוק מאן דהו על רבותינו הזוגות הראשונים. והיינו משום דבהמה חמיר טפי משום דטעם הגזירה בה, שמא יחתוך זמורה להנהיגה. ובזה אין כל כך לחלק בין גופה לצדיה. ורב אשי דחי, דלמא אין לחלק ביניהם. ומאן דפליגי בהא פליגי נמי בהא. ומסמיכה ליכא לאוכחי מידי.

4. רש”י. ולפי זה פליגי נמי בהתרת פקיעין. דלרב הונא מותר, משום דמיטרח באוכלא הוא.

למה "דקה"? — משום דדייקא [כוססת] באוכלא וטוחנתו בפיה היטב. לפיכך אינה צריכה ריסוק. אבל דקה שאינה יכולה לטוחנם בפיה בלא ריסוק, הרי על ידי הריסוק הם נעשים לגביה אוכלא, ואסור.

ושוב מקשינן: והא מדקתני רישא דתנא קמא אסר, "בין בדקה ובין בגסה", והתם "דקה" ו"גסה" כפשוטם הם, מכלל דהא דקאמר רבי יהודה "דקה", נמי דקה ממש היא. דהא רבי יהודה אתנא קמא קאי.

ומסקינן: קשיא. ושיטת רב הונא בפירושא דמתניתין סלקא בתיובתא.

תא שמע: תנן: מחתכין את הדלועין קנה-ב [התלושין] לפני הבהמה. ואף דהם עומדים לאכילת אדם, אינם נאסרים לאכילת בהמה משום מוקצה.

וכן מחתכין את הנבלה לפני הכלבים.

והוינן בה: מאי לאו, בדלועין רכין מיירי, דומיא דנבלה. מה נבלה דהיא רכיבא אף קודם חיתוכה, אף בדלועין דהם רכיבי מעיקרא איירי.

ואף דאוכלא הם בלא חיתוך, מותר לחותכם. אלמא, טרחינן באוכלא בשבת. ותיובתא דרב יהודה דאמר: אשווי אוכלא משוינן, אבל מיטרח באוכלא לא טרחינן.

ומשנינן: אמר לך רב יהודה, לא בהכי מיירי. אלא בדלועין קשים, שבלא חיתוך אינם ראויים לאכילת הבהמה. ואף בנבלה שהיא

ומקשינן: אי אמרת בשלמא כרב יהודה, דבחרובין רכין איירי, ותנא קמא סבר דלא מרסקין, משום דמיטרח באוכלא לא טרחינן, ודוקא שווי אוכלא משוינן, שפיר. דהיינו דקא אמר: רבי יהודה מתיר חרובין לדקה. משום דקסבר, אף חרובין רכין נמי אינם ראויים לאכילת בהמה דקה בלא ריסוק. ולא טירחא באוכל היא, אלא שווי אוכלא הוא, ומותר.

אלא אי אמרת כרב הונא, דבחרובין קשין איירי, ותנא קמא סבר שווי אוכלא לא משוינן, ודוקא מיטרח באוכלא מטרחינן, בהכרח דרבי יהודה סבר, דאוכל הוא. ולא אשווי אוכלא הוא, אלא מיטרח באוכלא. ואם כן אמאי רבי יהודה מתיר לרסק בחרובין דוקא לבהמה דקה? הא כל שכן שיש לו להתיר לגסה. שהרי אם לדקה הם ראויים מעיקרא, כל שכן דראויים לגסה.

וליכא למימר דרבי יהודה מפין, וסבר דאשווי אוכלא משוינן ומיטרח באוכלא לא טרחינן, דהא איירי בקשים, וגבי גסה נמי אשווי אוכלא הוא⁽⁶⁾.

ועוד, דאם כן הוה ליה למישרי נמי להתיר ולפספס בזרדין].

ומשנינן: מי סברת ד"דקה" דמתיר בה רבי יהודה, דוקא בהמה דקה ממש היא? לא כן הוא. אלא מאי "דקה" — בהמה גסה היא. ודוקא ב"גסה" מתיר רבי יהודה. משום דקסבר, אף חרובין קשין הם ראויים לאכילה אצלה מעיקרא. ולא אשווי אוכלא הוא. אלא מיטרח באוכלא הוא, דשרי. ואמאי קרי

דפליג רבי יהודה בהא, וסבר, דאף קשים ראויים

6. רש"י, וצריך עיון, הא שפיר איכא למימר